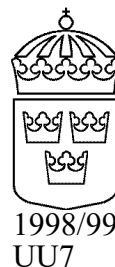

Utrikesutskottets betänkande

1998/99:UU7

Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Turkmenistan

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande regeringens förslag (prop. 1998/99:58) om godkännande av avtalet om partnerskap och samarbete som upprättar ett partnerskap mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Turkmenistan. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen

I proposition 1998/99:58 föreslår regeringen att riksdagen godkänner avtalet om partnerskap och samarbete som upprättar ett partnerskap mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Turkmenistan, å andra sidan.

Utskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll och bakgrund

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och deras medlemsstater å ena sidan och Turkmenistan å andra sidan.

Syftet med avtalet är att skapa ett forum för en politisk dialog, att främja handel och investeringar, att stärka den demokratiska och marknadsekonomiska utvecklingen i Turkmenistan samt att ge en ram för ett bredare samarbete mellan parterna. Vidare är syftet med avtalet att skapa förutsättningar för etableringsfrihet, tjänstehandel och kapitalrörelser.

Avtalet ingås för en inledande period om tio år. Det förnyas därefter automatiskt varje år om inte någon part skriftligen säger upp avtalet senast sex månader innan det upphör att gälla. Enligt en bestämmelse i avtalet får lämpliga åtgärder vidtas om en part har underlåtit att fullgöra åtaganden enligt avtalet. Avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter det att parterna har anmält att de har godkänt avtalet.

Bakgrund

När Sovjetunionen upplöstes, det kalla kriget upphörde och en ny Europakarta trädde fram blev det för gemenskapen en viktig uppgift att utforma en ny politik för relationerna med de nya staterna som uppstod i det forna Sovjetunionen. Ett avtal om handel och ekonomiskt och kommersiellt samarbete som undertecknades av EG och Sovjetunionen den 18 december 1989 har tillämpats övergångsvis.

Med länderna i Central- och Östeuropa har EG ingått s.k. Europaavtal, vilka är associeringsavtal som syftar till medlemskap i Europeiska unionen (EU). Sådana avtal har tecknats med Bulgarien, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern samt med Estland, Lettland och Litauen. Alla avtal utom det med Slovenien har trätt i kraft.

För de länder som numera ingår i Oberoende staters samvälde (OSS) har gemenskapen valt en annorlunda avtalsmodell än Europaavtalen. Avtalen kallas partnerskaps- och samarbetsavtal (s.k. partnerskapsavtal). De syftar inte till en associering eller medlemskap, men innehåller i övrigt i stort samma element som återfinns i Europaavtalen. I avtalen finns föreskrifter om politisk dialog, varuhandel, affärsverksamhet och investeringar, betalningar och kapital, konkurrens- och immaterialrättsliga regler samt brottsförebyggande, kulturellt, ekonomiskt och finansiellt samarbete. I det handelspolitiska avsnittet tillerkänner parterna varandra mest-gynnad-nationsbehandling, dock med sedvanliga undantag.

Partnerskapsavtalen är anpassade efter OSS-ländernas ekonomiska och politiska utvecklingsnivå. Ryssland, Ukraina, Vitryssland och Moldova har därför kommit att få de mest avancerade avtalen. I dessa avtal finns en bestämmelse om att ett framtida upprättande av ett frihandelsområde mellan gemenskapen och respektive land skall övervägas. Övriga OSS-länder utgör en grupp med enklare avtal.

Europeiska kommissionen inledde förhandlingar med Turkmenistan i januari 1997 om ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och deras medlemsstater å ena sidan och Turkmenistan å den andra. Sverige har deltagit aktivt i förhandlingarna och har därvid löpande inhämtat synpunkter från den närmast berörda myndigheten Kommerskollegium. Avtalet undertecknades den 25 maj 1998.

Utvecklingen i Turkmenistan

Turkmenistan styrs med fast hand av landets president. Övergången från planekonomi till marknadsekonomi har visserligen börjat, men processen skrider endast långsamt framåt. Vad gäller politiska reformer har få framsteg gjorts mot flerpartisystem och demokratisk pluralism. Avsaknaden av genomgripande politiska reformer förklaras av presidenten med att man under en övergångsperiod måste bygga upp landet i lugn och under socialt ordnade former.

Turkmenistan har stora tillgångar på gas och olja men avsaknaden av alternativa ledningar för export av energitillgångarna har hittills hindrat en mer

omfattande försäljning utanför före detta Sovjetunionen. Någon ekonomisk utveckling har landets energitillgångar därför ännu inte genererat.

Även om utvecklingen långsamt rör sig i rätt riktning och nödvändig lagstiftning produceras, är läget vad gäller de mänskliga rättigheterna i landet fortsatt bekymmersamt. Någon pressfrihet existerar inte. Nyhetsförmedlingen fokuseras på presidenten och någon opposition i egentlig mening finns inte. Inledningsvis var samarbetet med Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE) dåligt, men det har efterhand förbättrats och i månadsskiftet januari/februari 1999 öppnade OSSE ett kontor i huvudstaden Asjchabad.

Turkmenistan, som har förklarat sig vara permanent neutralt, är medlem av Förenta nationerna, OSSE samt OSS. Man samarbetar med Ryssland och med grannländerna i Centralasien. Relationerna med Iran har efter hand utvecklats och samarbete om gränsöverskridande infrastruktur pågår.

Sverige och Turkmenistan

Turkmenistan blev självständigt 1991. Sverige erkände landet den 16 januari 1992.

De bilaterala relationerna mellan Sverige och Turkmenistan har hittills varit begränsade liksom handeln.

Avtalets innehåll

Avtalet innehåller föreskrifter om samarbete på en rad områden, bl.a. inom politik, ekonomi och handel. Ett samarbetsråd upprättas för att förvalta avtalet.

Partnerskapsavtalet omfattar sammanlagt 101 artiklar, fem bilagor och ett protokoll om tullsamarbete. Dessutom har avgivits sju gemensamma förklaringar och en ensidig förklaring från Frankrike, vilka bilagts slutakten.

Kompetensfrågor

I avtalet är det Europeiska gemenskapen, Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska atomenergigemenskapen och medlemsländerna som är avtalsparter på den ena sidan. Det är därmed fråga om ett s.k. blandat avtal. Avtalet reglerar bl.a. frågor inom den gemensamma handelspolitiken och gränsöverskridande tjänstehandel. Enligt artikel 113 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och EG-domstolens praxis har gemenskapen exklusiv kompetens när det t.ex. gäller dessa områden. Kompetensen att ingå associeringsavtal är också i princip exklusiv.

Det nu aktuella avtalet reglerar emellertid också förhållanden som ligger utanför gemenskapens kompetens och därmed inom medlemsstaternas kompetens. Avtalet innehåller sålunda bestämmelser som innebär åtaganden för medlemsstaterna och därmed också för Sverige. Detta gäller bl.a. inom områdena politisk dialog, socialt och finansiellt samarbete samt brottsbekämpning.

Partnerskapsavtalet innehåller ett protokoll om ömsesidigt bistånd mellan administrativa myndigheter i tullfrågor. Information som lämnas eller erhålls med stöd av detta tullsamarbetsprotokoll skall vara konfidentiell (artikel 10 i tullsamarbetsprotokollet). Enligt 9 kap. 3 § sekretesslagen (1980:100, aktuell lydelse 1992:1775) gäller sekretess i sådan verksamhet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden i den mån riksdagen har godkänt avtal om det med främmande stat eller mellanfolklig organisation. En anslutning till avtalet föranleder därför inte några lagändringar för Sveriges del när det gäller dessa frågor.

Godkännande av avtalet

Regeringen anför att partnerskapsavtalen syftar till att ge en ny dimension till gemenskapens och medlemsstaternas relationer med republikerna i det forna Sovjetunionen och att understödja den politiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i dessa länder. Avtalet ger ramar för en politisk dialog, definierar ett brett spektrum av samarbetsområden och skapar förutsättningar för en ökad handel mellan parterna. Ur svensk synvinkel är det med hänsyn till de allt intensivare politiska, ekonomiska och kulturella relationerna med länderna i forna Sovjetunionen av stor vikt att ett partnerskapsavtal ingås och att ytterligare ett steg därmed tas för att främja stabilitet och en positiv ekonomisk och social utveckling i Turkmenistan. Genom avtalet underlättas även bilateral handel.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att partnerskaps- och samarbetsavtalet godkänns av riksdagen.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Turkmenistan.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen godkänner det i proposition 1998/99:58 föreslagna avtalet om partnerskap och samarbete som upprättar ett partnerskap mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Turkmenistan, å andra sidan.

Stockholm den 25 mars 1999

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Sören Lekberg (s), Berndt Ekholm (s), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Marianne Jönsson (s), Karin Enström (m), Fanny Rizell (kd), Eva Zetterberg (v) och Elver Jonsson (fp).